

2. Кочетков Ю. В. Державний контроль у сфері захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС та надзвичайних ситуацій: до питання визначеності у використанні термінології у законодавстві та правовій доктрині / Ю. В. Кочетков // Митна справа. — 2006. — № 6. — С. 52—54.
3. Кочетков Ю. Сутність державного контролю у сфері захисту населення від наслідків аварії на ЧАЕС та надзвичайних ситуацій / Ю. Кочетков // Митна справа. — 2007. — № 3. — С. 66—71.
4. Саєнко Ю. І. Соціальні уроки Чорнобилю / Ю. І. Саєнко // Демографія та соціальна економіка. — 2006. — № 2. — С. 10—17.
5. Конституція України від 28 червня 1996р. // Відомості ВРУ. — 1996. — № 30. — ст. 141
6. [Електронний ресурс] / Інтернетсайт «Міністерство України з надзвичайних ситуацій». — Режим доступу : www.mns.gov.ua.
7. [Електронний ресурс] / Інтернетсайт «Чернобыль, Припять, зона отчуждения ЧАЭС, Объект Укрытие и природа загрязнённых территорий». — Режим доступу : www.chornobyl.in.ua.
8. Відомості Верховної Ради України УРСР. 1991. — № 16. — ст. 200.
9. Відомості Верховної Ради України УРСР. 1991. — № 16. — ст. 198.
10. Відомості Верховної Ради України. 2004. — № 12. — ст. 161.

Федоренко Г. О.,

доцент кафедри теорії та історії держави і права
канд. юрид. наук,
ДВНЗ «Київський національний економічний
університет імені Вадима Гетьмана»

ТЕОРЕТИЧНІ АСПЕКТИ ОСОБЛИВОСТЕЙ ОБ'ЄКТИВНОЇ СТОРОНИ СЛУЖБОВИХ ЗЛОЧИНІВ, ПОВ'ЯЗАНИХ ІЗ ЗДІЙСНЕННЯМ СЛУЖБОВИХ ПОВНОВАЖЕНЬ ЩОДО ТЕРИТОРІЇ РАДІАЦІЙНО НЕБЕЗПЕЧНИХ ЗЕМЕЛЬ, ЯКІ ЗАЗНАЛИ РАДІОАКТИВНОГО ЗАБРУДНЕННЯ ВНАСЛІДОК ЧОРНОБИЛЬСЬКОЇ КАТАСТРОФИ

У преамбулі Закону України «Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи» від 27 лютого 1991 року № 791а у редакції від 06.10.2009 р. (надалі — Закон № 791а) [1] наголошено на тому, що Чорнобильська катастрофа створила на значній території України *надзвичайно небезпечну* для здоров'я людей і навколишнього природного середовища радіаційну обстановку. *Україну оголошено зоною екологічної катастрофи.*

У зв'язку з цим у Законі № 791а закріплено правовий режим різних за ступенем радіоактивного забруднення територій. Відповідно *радіаційно небезпечними землями* визначені зона відчуження та зона безумовного (обов'язкового) відселення. Радіаційно небезпечні землі — це землі, *на яких неможливе* подальше проживання населення, одержання сільськогосподарської та іншої продукції, продуктів харчування, що відповідають республіканським та міжнародним допустимим рівням вмісту радіоактивних речовин, або, які недоцільно використовувати за екологічними умовами.

Водночас, за визначенням фахівців, «зону відчуження» — «зону ЧАЕС» — визнали найбільш екзотичним місцем відпочинку у світі. В рейтингу «екстравагантних» туристичних місць, опублікованих журналом «Форбс», «зона ЧАЕС» випередила Галапагоські острови та Антарктиду. Українські турфірми за двісті доларів везуть іноземних туристів до «зони», аби ті побачили об'єкт «Укриття», мертве місто Прип'ять, рудий ліс, де сосни набули колір «апельсину» в результаті радіаційного впливу. Відповідно «зона» заміняє Україні єгипетські піраміди, залишаючись «візитною» карткою країни.

Якщо іноземні громадяни сплачують кошти, аби потрапити до «зони», то видається, досить переконливою позиція тих авторів, які вважають, що «зона» магічно приваблює «вітчизняних пошукачів» гострих відчуттів та легких грошей, у результаті чого у «зоні» існують браконьєрство, крадіжки металобрухту, лісозаготівлі, піску [4, с. 3] тощо. Подібні небезпечні тенденції *можуть виявитися перешкодою* на шляху реалізації найважливішого призначення «зони» — бути надійним бар'єром, що захищає навколишній світ від небезпечних наслідків Чорнобильської катастрофи.

Варто наголосити на тому, що більшість авторів, котрі схвильовані такими небезпечними проявами, які відбуваються на території *радіаційно небезпечних земель, забруднених унаслідок Чорнобильської катастрофи*, загалом, використовують термін «крадіжка», констатуючи викрадення та вивезення із «зони» металобрухту, лісозаготівлі, піску тощо. Проте *особлива небезпека цієї території*, зумовлюючи особливості *об'єктивної сторони* «крадіжки у зоні», врешті-решт, сприяє виокремленню цих суспільнонебезпечних діянь *в окремий злочин*¹. Об'єктивна сторона пра-

¹ Водночас у Кримінальному кодексі України відсутній окремий розділ, де були б закріплені особливості кримінальної відповідальності за злочини, скоєні на *території радіаційно небезпечних земель, які зазнали радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи*.

вопорушення характеризує зовнішній прояв суспільно небезпечного або суспільно шкідливого діяння правопорушника. Тобто це сукупність його особливих, зовнішніх ознак, що виокремлюють дане, конкретне правопорушення [5, с. 631—632].

Як і багато інших фахівців, автор статті «Чорнобильська зона: без контролю, без грошей, але з браконьєрами і самоселами» в процесі аналізу тих чинників, які сприяють подібним суспільно-небезпечним тенденціям на території «зони», прийшов до висновку: «Зона відчуження ЧАЕС досить умовно виконує свою функцію захисного бар'єру між «забрудненим» світом і «чистим», оскільки «контроль за тим, що тут відбувається, практично не ведеться... Контролюючі органи, міліція, охорона периметру зони відчуження своїх функцій повною мірою не виконують.... Вони уже сплелися у *круговій поруці*, закривають очі на порушення, не вступають у конфлікти. Як одна сім'я, сміття з якої «на люди» не виноситься. Для виправдання можна вказати лише на одне — відсутність належної уваги з боку держави» [4, с. 3].

Слід наголосити, що відповідно до ст.16 Конституції України забезпечення екологічної безпеки і підтримання екологічної рівноваги на території України, *подолання наслідків Чорнобильської катастрофи — катастрофи планетарного масштабу, збереження генофонду Українського народу є обов'язком держави*.

У зв'язку з цим, не звужуючи значущість економічних, політичних, інших соціальних гарантій забезпечення режиму використання і охорони *радіаційно небезпечних земель, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи*, сучасній українській державі на виконання ст.16 Конституції України, *передусім*, слід звернути особливу увагу на визначення відповідної міри покарання за службові злочини, скоєні у зв'язку з службовою діяльністю щодо зазначених територій.

Як зазначається у рішенні Конституційного Суду України від 30 жовтня 2003 року № 18-рп/2003 [6], суспільна небезпека службових злочинів полягає в тому, що, посягаючи на нормальну діяльність державного і громадського апаратів або апаратів управління підприємств, установ, організацій незалежно від форми власності, вони завдають шкоди охоронюваним законом правам, свободам та інтересам окремих громадян або державним чи громадським інтересам, або інтересам юридичних осіб. Тому об'єктом службових злочинів стала визнаватися нормальна діяльність державного і громадського апаратів, а також апаратів управління підприємств, установ і організацій незалежно від форми власності, на підставі якої вони створені та функціонують.

З цих же причин суб'єктом службових злочинів законодавець визнав службових осіб державного і громадського апаратів, апаратів управління підприємств, установ та організацій незалежно від форми власності.

Службові злочини (за винятком давання хабара) пов'язані зі службовою діяльністю службових осіб, порушенням ними функціональних обов'язків. Діяння, що становлять їх об'єктивну сторону, завжди вчиняються всупереч інтересам служби, тобто є незаконними і такими, що суперечать цілям і завданням, заради яких функціонує апарат управління відповідних органів, підприємств, установ та організацій і для виконання яких службові особи цих апаратів наділяються певними повноваженнями.

Службові злочини, скоєні у зв'язку з службовою діяльністю щодо радіаційно небезпечних земель, забруднених унаслідок Чорнобильської катастрофи, мають *певні особливі риси*. Це зумовлено, насамперед, особливостями їх об'єктивної сторони, які виокремлюють ці злочинні діяння, передусім, *за місцем та за обставинами, з якими вони пов'язані*. Усім зрозуміло, що саме існування «зони відчуження» зумовило на значній території України надзвичайно небезпечну для здоров'я людей і навколишнього природного середовища радіаційну обстановку, а Україну було оголошено зоною екологічної катастрофи.

2011 рік — це не лише рік 25-річчя «Чорнобильського болю», це рік болю «японської Фукусіми», який ще раз підтвердив велику небезпеку «мирного атому» та призвів до «цунамі» протестів усієї цивілізованої громадськості проти легковажного ставлення до цих проблем. Тому саме особливості об'єктивної сторони, які виокремлюють службові злочини, скоєні у зв'язку з службовою діяльністю щодо радіаційно небезпечних земель, забруднених внаслідок Чорнобильської катастрофи, саме *за характером та ступенем суспільної небезпеки*, і має враховувати законодавець у процесі визначення відповідної міри покарання за їх скоєння.

У літературі цілі та функції юридичної відповідальності визначають як конкретні прояви загальної мети права і його окремих функцій. Більшість науковців, виділяючи цілі юридичної відповідальності, *на перше місце ставлять саме загальну превенцію правопорушення, на друге — покарання правопорушника, а на третє — вплив на свідомість правопорушника та моральну пербудову його особи* [2, с. 200].

Тому визначення відповідної міри покарання за скоєння службових злочинів у зв'язку з службовою діяльністю щодо радіаційно небезпечних земель, забруднених внаслідок Чорнобильської

катастрофи, має розглядатися, передусім, як один із важливих засобів запобігання правопорушень у цій сфері.

2011 рік, ще раз «сфокусувавши» увагу на цій проблемі, підтвердив — «зона людського болю» не може служити засобом наживи.

Література

1. Закон України Про правовий режим території, що зазнала радіоактивного забруднення внаслідок Чорнобильської катастрофи // Відомості Верховної Ради УРСР (ВВР). — 1991. — № 16. — Ст. 198 (у редакції від 06.10.2009 р.) .

2. Кельман М.С., Мурашин О.Г. Загальна теорія права: Підручник. — К.: Кондор, 2002. — 353 с.

3. Подолян Л., Суржик О. У Чорнобильській зоні: люди та звірі // Дзеркало тижня. — 05, Серпень 2000.

4. Сидоренко В. Чорнобильська зона: без контролю, без грошей, але з браконьєрами і самоселами. — 10.09.2009 // <http://human-rights.unian.net/ukr/detail/192110>.

5. Шульженко Ф.П., Федоренко Г.О. Теорія держави і права: Електронний підручник. — К.: КНЕУ, 2011. — 790 с.

6. Рішення Конституційного Суду України у справі за конституційним зверненням громадянина Гулеватого Олександра Івановича про офіційне тлумачення частини другої статті 164 Кримінального кодексу України 1960 року (справа про службових осіб підприємств, установ та організацій) // Справа № 1-24/2003 30 жовтня 2003 року № 18-рп/2003.

Буткевич С.А.,

начальник науково-дослідної лабораторії
проблем службової діяльності органів
внутрішніх справ Кримського юридичного інституту
Одеського державного університету внутрішніх справ,
канд. юрид. наук, старш. наук. співробітник

РОЛЬ І МІСЦЕ МВС УКРАЇНИ В ЄДИНІЙ ДЕРЖАВНІЙ СИСТЕМІ ЗАПОБІГАННЯ І РЕАГУВАННЯ НА НАДЗВИЧАЙНІ СИТУАЦІЇ ТЕХНОГЕННОГО ТА ПРИРОДНОГО ХАРАКТЕРУ

Надмірна індустріалізація України на тлі загальної технологічної відсталості та світової фінансової кризи призвели до поступового зростання кількості аварій, катастроф та інших надзвичайних ситуацій техногенного і природного характеру. Ці обставини